

JEROME KLAPKA JEROME

O psech, zlodějích, strážníkovi i jiná vyprávění

VYŠEHRAĐ

JEROME
KLAPKA
JEROME

O PSECH, ZLODĚJÍCH,
STRÁŽNÍKOVI
I JINÁ VYPRÁVĚNÍ

JEROME KLAPKA JEROME

**O psech,
zlodějích,
strážníkovi
i jiná vyprávění**

VYŠEHRAĐ

JEROME KLAPKA JEROME

O PSECH, ZLODĚJÍCH, STRÁŽNÍKOVI
I JINÁ VYPRÁVĚNÍ

Z anglických originálů Novel Notes a Idle Ideas,
vydaných v Londýně v roce 1893 a 1905, přeložil Milan Žáček

Ilustrace na přebalu Adolf Born

Typografie Vladimír Verner

Redigovala Blanka Koutská

Odpovědná redaktorka Marie Válková

E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

v Praze roku 2015 jako svou 1333. publikaci.

Vydání v elektronickém formátu první

(podle prvního vydání v tištěné podobě).

Doporučená cena E-knihy 150 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

Translation © Milan Žáček, 2001

Illustrations © Adolf Born, 2015

ISBN 978-80-7429-559-1

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

**Jak jsme se rozhodli
psát román**

Před mnoha lety, když jsem byl ještě hodně malý, jsme bydleli ve velikém domě v dlouhé, rovné, dohněda zbarvené ulici ve východním cípu Londýna. Ve dne v ní halasily zástupy lidí, ale v noci tichla a pustla. Nepočetné plynové lampy stojící daleko od sebe se začínaly podobat spíše majákům než svídlům a tmou se ozýval pravidelný těžký krok policisty na dlouhé obchůzce, který se nepřestával přibližovat či vzdalovat, s výjimkou krátkých přestávek, kdy chůze ustávala, protože se muž zastavoval, aby zatřásl dveřmi či oknem nebo aby si posvětil lucernou do nějaké temné uličky svažující se k řece.

Můj otec opakovaně sděloval přátelům, kteří nad výběrem takového bydliště vyjadřovali údiv, že dům skýtá řadu výhod, mezi něž v mé malé morbidní hlavičce patřila i skutečnost, že jeho zadní okna skýtala ničím nerušený pohled na starobylý a náramně obydlený hřbitov. V noci jsem se často kradl z postele, a jakmile jsem se vyšplhal na vysoký dubový prádelník stojící v pokoji přímo před oknem, s obavami jsem shlížel hluboko dolů na prastaré šedé náhrobní kameny a přemýšlel, jestli ty stíny, co se mezi nimi plouží, nejsou náhodou duchové – špinaví duchové, kteří přišli o svou přirozenou bělost dlouhotrvajícím působením městského kouře, jenž je ušmudlal stejně jako sníh, který se na hřbitově občas objevil.

Přesvědčil jsem sám sebe, že to jsou duchové, a postupně jsem si k nim vypěstoval docela přátelský vztah. Přemýšlel jsem, co je tak asi napadá, když vidí na náhrobcích blednoucí písmena svých jmen, jestli si sami sebe pamatují a přejí si, aby byli znovu naživu, nebo jestli jsou šťastnější tak, jak jsou teď. To ve mně však probouzelo neskonale smutek.

Jedné noci, když jsem se opět díval z prádelníku dolů, ucítil jsem na rameni čísi ruku. Nevylekalo mě to, protože to byla měkká a jemná ruka, kterou jsem tak dobře znal. Jen jsem si o ni opřel tvář.

„Jak to, že je ten můj malý nezbeda venku z postele? To mu mám naplácat?“ A na druhé tváři jsem ucítil dotyk druhé ruky a vnímal jsem, jak se mých vlasů dotkly měkké kadeře.

„Vždyť já se jenom dívám na duchy, mami,“ odpověděl jsem. „Tam dole je jich taková spousta.“ Potom jsem zamýšleně dodal: „Rád bych věděl, jaké to je být duchem.“

Matka na to nic neřekla, ale vzala mě do náručí a odnesla mě zpátky do postele. Pak se vedle mě posadila, vzala si mou ruku do své – velikostí se nijak zvlášť nelišily – a začala mi tím svým hlubokým, laskavým hlasem, který ve mně vždycky probouzel touhu alespoň na chvíli být hodný, zpívat píseň, kterou mi zpívala velmi často a kterou jsem od té doby neslyšel zpívat nikoho jiného a ani bych nechtěl.

Ale zatímco zpívala, na ruku mi dopadlo něco, co mě přinutilo posadit se a trvat na tom, aby mi ukázala oči. Zasmála se, připadalo mi to jako dosti zvláštní, přerývaný smích, a řekla, že to nic není, že mám v klidu ležet a usnout. Znovu jsem se tedy zavrtal a pevně zavřel oči, ale nedokázal jsem pochopit, co ji mohlo tak rozplakat.

Chudák maminka žila v domnění, očividně vycházejícím spíše z vrozené víry než z pozorování, že všechny děti jsou andělé a že je tudíž o ně naprosto mimořádný zájem na jistém místě, kde se andělům nabízí více vhodných příležitostí, a proto udržet je v tomto světě je obtížné a nejisté. Mé

řeči o mrtvých musely v tom bláhově láskyplném srdci oné noci, a bojím se, že i po řadu nocí následujících, vzbuzovat nedefinovatelnou hrůzu.

Určitou dobu po této příhodě jsem si všímal, že matka na mě nepřestává upírat oči. Obzvláště bedlivě mě pozorovala v době jídla, ale při těchto příležitostech tak, jak jsem dojídal, její tvář nabývala výrazu spokojenosti a úlevy.

Jednou jsem během večere zaslechl, jak šeptá otci (protože děti nejsou tak hluché, jak si jejich rodiče myslí): „Vypadá to, že mu chutná.“

„Chutná!“ odpověděl jí otec stejným pronikavým šepotem, „ten jestli z něčeho umře, tak to bude z jídla.“

Matka se tedy zklidnila a doufala, že bratříčci andělé by se snad beze mě mohli ještě nějaký čas obejít; ze mě se stal postupem času dospělý člověk, který odložil své dětské já se všemi strašidelnými představami a který přestal věřit na duchy spolu s řadou dalších věcí, v něž věřit by možná bylo přece jen lepší.

Avšak zrovna nedávno se mi vzpomínka na ten zašlý hřbitov a na stíny, jež v něm přebývaly, znovu pronikavě zhmotnila, neboť jsem měl pocit, že já sám jsem duch vznášející se ztichlými uličkami, kudy jsem kdysi spěšně procházel plný života.

Vnořil jsem se do dlouho neotvírané zásuvky, z níž jsem zcela náhodou vytáhl zaprášený rukopis popsaný na roztrhané hnědé papírové obálce slovy: JAK JSME SE ROZHODLI PSÁT ROMÁN. Z jeho stran s ohnutými růžky na mě vyvanul dech mrtvých dnů; a když se tak přede mnou otevíral, má paměť zabloudila k letním večerům – ani ne snad tak dávno, pokud bychom počítali pouze roky, ale velmi, velmi dávno, pokud budeme Čas měřit pocity –, kdy se nad jeho psaním scházeli čtyři přátelé, kteří se spolu již víckrát nesejdou. S každým pokrčeným listem, který jsem otáčel, ve mně nepříjemné přesvědčení, že jsem jen duch, notně sílilo. Rukopis byl můj, ale slova patřila někomu cizímu, takže

jsem se při čtení sám sebe ptal: to jsem si opravdu myslel? Po tom jsem opravdu toužil? Měl jsem něco takového vážně v úmyslu? Dával jsem si předsevzetí být vskutku takový? Tak tedy vypadá život v očích mladého muže? A nevěděl jsem, zda se mám usmívat či vzdychat.

Kniha byla napůl deníkem, napůl zapsanými poznámkami. Ukrýval se v ní záznam mnoha zamyšlení a mnoha rozhovorů a z ní – po výběru toho, co se mi zdálo vhodné, po přidání, změnách a různých úpravách – vzešly poté i následující kapitoly.

Snažil jsem se uklidnit své mimořádně úzkostlivé svědomí. Měl jsem právo tak učinit? Ze čtyř spoluautorů se ten, jemuž budu říkat „MacShaughnassy“, vzdal veškerých nároků na cokoli ležící dál než šest stop od jeho sluncem sežehlého pozemku v africké stepi; zatímco od člověka, kterého označím jako „Brown“, jsem toho pochytil věru málo a o tom málu mohu zcela sebevědomě tvrdit, že jsem je přejal díky své umělecké šikovnosti, s jejíž pomocí jsem je vylepšil. Cožpak mu převzetím několika jeho neslaných nemastných myšlenek a jejich zformováním do čitelného tvaru neprojevují laskavost, a tudíž neoplácím zlo dobrem? Protože cožpak ze svých vysokých mladických ambicí neslevil postupným upadáním až do stavu, kdy se z něj stal kritik, a tedy můj přirozený nepřítel? Cožpak mě ve sloupcích jistých novin vysoké aspirace, leč nízké distribuce nenazývá Harrik (místo Harry, ten jeden satirický ničema) a cožpak se jeho pohrdání anglicky mluvícími lidmi nezakládá z velké části na skutečnosti, že někteří z nich čtou mé knihy? Ale za dnů života v Bloomsbury a divadelních premiér sledovaných z laciných sedadel jsme se tenkrát ještě navzájem považovali za inteligentní.

Od „Jephsona“ mám dopis adresovaný z ranče ukrytého kdesi hluboko v srdci australské buše. „Udělej s tím, co uznáš za vhodné, starý brachu,“ píše v dopise, „pod podmínkou, že mne z toho vynecháš. Děkuji Ti za lichotivé

projevy lítosti, ale nemohu je s Tebou sdílet. Nikdy jsem se na literární kariéru nehodil. Ještě štěstí, že jsem na to včas přišel. Jistí nebožáci si to neuvědomí nikdy. (Nemírím na Tebe, kamaráde. Čteme tu všechno, co napíšeš, a moc se nám to líbí. V zimě se tu čas pěkně vleče a my jsme vděční skoro za cokoliv.) Tento život mi vyhovuje mnohem více. Mám rád ten pocit, když pode mnou cválá kůň a opírá se do mě slunce. A pak jsou tu mladí, co kolem nás dospívají, a pohůnci, na které musíme dohlížet, a nakonec celé stádo. Řekl bych, že Tobě to připadne jako hodně nezajímavý, neintelektuálský život, ale mé povaze je mnohem bližší než psaní nějakých knih. Navíc už tak je spisovatelů náramná spousta. Celý svět by jen četl a psal a nemá vůbec čas na přemýšlení. Ty mi samozřejmě řekneš, že knihy jsou myšlení, ale to je jenom fráze literátů. Přijed' sem, kamaráde, a sed' tu někdy jako já celé dny a noci o samotě s tím tupým dobyt看em pasoucím se na vyvýšeném ostrůvku země, který jako by se tlačil do nekonečného nebe, a poznáš, že v knihách myšlení není. Co si člověk myslí – opravdu myslí –, se do něho spouští a v tichosti roste. Co člověk píše do knih, jsou jen myšlenky, které si přeje, aby myšleny byly.“

Chudák Jephson, jak slibně se jednu dobu jevil. Ale vždycky ho napadaly takové zvláštní věci.

Jak jsme se rozhodli psát román

Když jsem jednoho večera po návratu domů z dýmkového dýchánku u Jephsona sdělil své ženě, že se chystám napsat román, ta myšlenka ji rozhodně potěšila. Řekla mi, že se často podívovala, proč mě něco takového nenapadlo dříve. „Jen se podívej,“ dodala, „jak jsou ty dnešní romány prostoduché; jsem si jistá, že bys jeden napsat zvládl.“ (Jsem pevně přesvědčen, že mi Ethelbertha chtěla složit poklonu; nicméně v jejím způsobu vyjadřování panuje jakási nedbalost, která občas význam jejích slov zatemňuje.)

Jakmile jsem ji však informoval, že na díle bude spolupracovat i můj přítel Jephson, pronesla jen pochybovačné „ach tak“; a když jsem jí dále vysvětlil, že nám budou asistovat i Selkirk Brown a Derrick MacShaughnassy, odpověděla mi dalším „ach tak“, které však již neneslo prázdnou stopu pochybovačnosti a z něhož bylo rázem jasné, že její zájem o tuto záležitost, jakožto proveditelného projektu, dočista vyprchal.

Domnívám se, že podle ní poněkud snížila naši šanci na úspěch ta okolnost, že mí tři spolupracovníci jsou všichni staří mládenci. Vůči starým mládcům coby společenské třídě má žena totiž chová silné předsudky. Mužův

nedostatek smyslu pro ženění nebo – pakliže tento smysl má – jeho nedostatek důvtipu něco takového provést prozrazuje buď slabost intelektu, nebo přirozenou mravní zpustlost, přičemž to první ubožákovi znemožňuje a to druhé odnímá způsobilost, aby se z něho někdy mohl stát skutečně užitečný romanopisec.

Snažil jsem se, aby pochopila prazvláštní výhody, které náš plán přináší.

„Podívej se,“ jal jsem se vysvětlovat, „v běžném, nenápaditém románu se nám dostává myšlenek pouze jednoho jediného člověka. Zato na tomto románu bude spolupracovat čtveřice chytrých mužů. Veřejnosti se tak nabídnou možnost sledovat myšlenky a názory všech nás čtyř, a to za cenu, která se obvykle žádá za stanoviska jen jednoho autora. Pokud britský čtenář ví, o čem je řeč, tuto knihu si bez meškání objedná, protože taková příležitost se několik dalších let nemusí opakovat.“

Ethelbertha souhlasila, že něco takového je pravděpodobné.

„A navíc,“ pokračoval jsem a mé nadšení s prohlubujícím se uvažováním nad touto věcí jen sílilo, „bude tato koupě mimořádně výhodná ještě v jednom ohledu. Do knihy nevložíme jen své každodenní myšlenky. Do této knihy, pokud je unese, vměstnáme veškerou inteligenci a moudrost, kterými dohromady disponujeme. Po ní už nenapíšeme žádnou další. Toto dílo bude mít nádech intelektuálního likvidačního výprodeje. Do tohoto románu jednoduše vložíme všechno, co víme.“

Ethelbertha sevřela rty a něco si pro sebe zamumlala; načež nahlas poznamenala, že je jí jasné, že to musí být otázka pouze jednoho svazku.

Tento náznak pošklebku mě ranil. Upozornil jsem ji, že už existuje početný zástup speciálně vyškolených osob, jejichž prací není nic jiného než pronášet nepříjemné poznámky o spisovatelích a jejich dílech – což je povinnost, pokud jsem mohl soudit, kterou se zdají být schopni vykonávat

i bez jakéhokoli dodatečného přispívání ze strany amatérů. A neodpustil jsem si doušku, že pod vlastní střechou by se literát mohl pohybovat v poněkud přátelštějším ovzduší.

Ethelbertha odpověděla, že já samozřejmě vím, jak to myslela. Pravila, že nepochybuje o mně a že i Jephson má bezpochyby dostatek rozumu (Jephson je zasnoubený), ale jaksi nevidí smysl v tom, zvát ke spolupráci půlku farnosti. (O zvaní „půlky farnosti“ nepadlo ani slovo. Ethelbertha mluví někdy tak rozevlátě.) Myšlenku, že Brown a MacShaughnassy by mohli být k nějakému užitku, označila za holý nesmysl. Co mohl takový párek neostřílených starých mládenců vědět o životě a lidské povaze? Co se týkalo konkrétně MacShaughnassyho, byla toho názoru, že pokud bychom se pídili po tom, co ví pouze *on*, a přinutili ho nijak neodbočovat, dokázali bychom to vtěsnat na jednu stránku.

Názor na MacShaughnassyho si vytvořila, když ho uviděla poprvé. Oba dva si náramně padli do oka; a jakmile jsem se vrátil do salonu poté, co jsem ho šel vyprovodit k brance, její první slova byla: „Ten MacShaughnassy je prostě ohromný člověk. Vypadá to, že toho o všem tolik ví.“

Což MacShaughnassyho přesně vystihuje. Zdá se, že toho ví neuvěřitelné spousty. Má v malíčku více znalostí než kterýkoli jiný člověk, s nímž jsem se kdy setkal. Občas jde o pravdivé znalosti; ale obecně vzato se vyznačují úžasnou nespolehlivostí. Kam na ně chodí, je tajemství, které se prozatím nikomu nepodařilo odhalit.

Když jsme začali vést společnou domácnost, byla Ethelbertha ještě velmi mladá. (Vzpomínám si, že náš první řezník v ní málem přišel o zákazníka, protože jí nepřestával říkat „slečinko“ a pořád jí předával vzkazy, které měla vyřídit své matce. Domů chodila celá uplakaná. Říkala, že se asi nehodí, aby byla něčí manželka, ale že nechápe, proč ji na to mají upozorňovat nějakí živnostníci.) Zcela přirozeně nebyla v záležitostech spjatých s vedením domácnosti příliš zběhlá, a jelikož si to uvědomovala, pohlížela s vděčností

na každého, kdo jí mohl poskytnout užitečné pokyny a rady. Když se u nás objevil MacShaughnassy, připadl jí jako nějaký velebný děd Vševěd. Věděl vše, co bylo třeba znát v domácnosti, od vědecké metody, jak oloupat brambory, až po léčení kočičích křečí, a Ethelbertha mu seděla u nohou, obrazně řečeno, a za jeden večer získala informace, jak učinit dům neobyvatelný po dobu jednoho měsíce.

Řekl jí, jak je třeba rozdělovat oheň. Řekl, že způsob, kterým se v této zemi ohně obvykle rozdělovají, odporuje všem přírodním zákonům a ukázal jí, jak se tento úkon provádí v Krymském Tatarsku nebo na nějakém podobném místě, kde je umění rozdělování ohňů jedině správně chápáno. Dokázal jí, že zavedením krymsko-tatarské metody lze nepředstavitelně ušetřit čas a námahu, o uhlí ani nemluvě; a hned na místě ženu této metodě naučil, načež se tato vydala bez meškání dolů do kuchyně a vše vysvětlila služce.

Amenda, naše tehdejší děvče pro všechno, byla výjimečně flegmatická mladá žena a v jistých ohledech i vzorná služebná. Nikdy se nehádala. Zdálo se, že nikdy v mysli nechová žádné vlastní názory. Naše pokyny přijímala bez odmlouvání a vykonávala je s takovou pedantskou přesností a tak očividným nedostatkem jakéhokoli pocitu odpovědnosti, pokud šlo o výsledky, že naše domácí zákonodárství zahalila do zcela vojenské atmosféry.

I při výkladu MacShaughnassyho náležitého rozdělování ohně jen v tichosti poslouchala. Jakmile Ethelbertha domluvila, jen pronesla:

„Chcete, abych takto rozdělovala oheň?“

„Ano, Amendo, zapamatuj si, že v budoucnu už nikdy jinak oheň rozdělovat nebudeme.“

„Jak je libo, paní,“ odpověděla Amenda s dokonalým nezájmem a tím celá záležitost pro ten večer skončila.

Nadcházejícího rána jsme při příchodu na snídani v kuchyni našli krásně prostřený stůl, ale po snídani nebyla ani stopa. Vyčkávali jsme. Uběhlo deset minut, čtvrt hodi-

ny, dvacet minut. Potom Ethelbertha zazvonila na zvonek. Nato se objevila Amenda, klidná a uctívá. „Amendo, víš, že hodina snídaně je půl deváté?“

„Ano, paní.“

„A víš ty vůbec, že teď už je skoro devět?“

„Ano, paní.“

„A je tedy snídaně připravená?“

„Ne, paní.“

„A bude *někdy* připravená?“

„Víte, paní,“ odpověděla Amenda upřímně a nevzrušeně, „abych pravdu řekla, myslím, že nebude.“

„V čem to vězí? Nejde zapálit oheň?“

„Ale ano, jde zapálit velmi dobře.“

„A proč tedy tu snídani neuvaříš?“

„Protože než se zase otočíte, už zhasne.“

Amenda se dobrovolně nikdy nepouštěla do žádných výkladů. Odpověděla na otázku, kterou jste jí položili, a pak zmlkla. Jednou jsem na ni zavolał do kuchyně ještě předtím, než jsem pochopil tuto její zvláštnost, abych se jí zeptal, jestli ví, kolik je hodin. Odpověděla: „Ano, pane,“ a zmizela v kuchyni vzadu. Po uplynutí přibližně třiceti vteřin jsem na ni zase zavolał. „Před chvílí jsem po tobě, Amendo, chtěl,“ pravil jsem vyčítavě, „abys mi řekla, kolik je hodin.“

„Opravdu?“ zavolala na mě příjemným hlasem. „Prosím za prominutí. Myslela jsem si, že se mě ptáte, jestli vím, kolik je hodin – je půl páté.“

Ethelbertha se ptala – abych se vrátil k našemu ohni –, jestli se pokoušela jej znovu rozdělat.

„Ach ano, paní,“ odpověděla dívka. „Zkusila jsem to čtyřikrát.“ Pak vesele dodala: „Jestli chcete, můžu to zkusit ještě jednou.“

Amenda byla ta nejochotnější služebná, které jsme kdy vypláceli mzdu.

Ethelbertha řekla, že sejde dolů a oheň sama zapálí, a vyzvala Amendu, aby ji následovala a pozorovala, jak to

dělá. I mě začalo zajímat, jak celý pokus dopadne, a rovněž jsem se za nimi vydal. Ethelbertha si vyhrnula šaty a pustila se do práce. Amenda a já jsme stáli opodál a přihlíželi.

Když uběhla asi tak půlhodina, Ethelbertha z tohoto klání celá rozpálená, špinavá a kapánek mrzutá odstoupila. Krb si uchovával tentýž chladný, cynický výraz, s nímž nás přivítal při příchodu.

Pak jsem to zkusil já. Na mou čest, snažil jsem se, seč jsem mohl. Dychtivě jsem toužil po úspěchu. Jedním důvodem bylo to, že jsem chtěl svou snídani. Dalším pak to, že jsem chtěl říkat, že jsem něco takového dokázal. Pripadalo mi, že rozdělat oheň, který byl připravený tak, jak připravený byl, by pro každého smrtelníka znamenal výkon, na nějž by mohl být po zásluze hrdý. Vždyť ani za normálních okolností není rozdělavání ohně nic jednoduchého: cítil jsem, že něco takového dokázat s handicapem uvaleným MacShaughnassyho pravidly mohlo být činem, na nějž by se ještě dlouho vzpomínalo. Pakliže bych uspěl, měl jsem v úmyslu obejít celou čtvrt a hlasitě se chvástat.

Nicméně jsem neuspěl. Zapálil jsem řadu jiných věcí, kuchyňským kobercem počínaje a kočkou, která se mi motala pod rukama, konče, leč materiály uvnitř kamen byly podle všeho ohnivzdorné.

Ethelbertha a já jsme se posadili, každý na jedné straně našeho bezútěšného ohniště, dívali jsme se na sebe a mysleli na MacShaughnassyho, dokud naše zoufalství nepřerušilo zaštěbetání Amendy, která přišla s jedním z těch svých praktických návrhů, kterými nás občas oblažovala a na které jsme mohli či nemuseli přistupovat, jak nám bylo jen libo.

„Možná,“ pravila, „bych ho alespoň pro dnešek mohla zapálit postaru.“

„Učiň tak, Amendo,“ řekla Ethelbertha a povstala. A potom dodala: „Myslím, že oheň budeme už vždy rozdělovat jen postaru, Amendo, budeš-li tak laskavá.“

Jindy nám zase předvedl, jak se dělá káva – podle arabských postupů. Arábie musí být velmi nepořádné místo, pokud tam kávu dělají častěji. Zašpinil dvě pánve, tři krajíce, jeden ubrus, jedno struhátko na muškátové oříšky, jednu předložku před krbem, tři šálky a sám sebe. Výsledkem byla káva pro dva – co by bylo třeba v případě celé sešlosti, si člověk radši ani nechce představit.

Skutečnost, že nám už hotová káva nechutnala, MacShaughnassy připisoval našemu pokleslému vkusu – následku dlouhodobého holdování podřadnému zboží. Sám pak oba šálky vypil, a potom odjel domů drožkou.

Vzpomínám si, že v oné době měl i tetičku, tajuplnou postarší dámu, která žila v jakémsi odlehlém útulku, odkud způsobovala nepopsatelné útrapy všem MacShaughnassyho přátelům. Co nevěděl on – těch pár věcí, na které *nebyl* expert –, to věděla jeho tetička. „Ne,“ říkával s odzbrojující upřímností, „ne, v tom vám opravdu nedokážu poradit. Ale,“ dodával vzápětí, „řeknu vám, co udělám. Napíšete své tetičce a zeptám se jí.“ A za den za dva se vracel a přinášel tetiččinu radu; a pokud jste byli mladí a nezkušení nebo od přírody natvrdlí, mohli jste se jí i řídit.

Při jedné příležitosti nám přes MacShaughnassyho poslal recept na hubení švábů. Byli jsme nastěhovaní ve velmi malebném starém domě; ale jak už to s většinou malebných starých domů bývá, jeho výhody spočívaly hlavně ve vnějším vzezření. V jeho vrzající konstrukci se nacházela řada děr, puklin a štěrbin. Znenadání se nám uprostřed jídelny zjevovaly žáby, které se předtím ztratily a vydaly špatným směrem, což u nich vzbuzovalo zjevně stejné překvapení a nelibost jako u nás. Z domu si udělal tělocvičnu početný dav krys a myší, který se vyznačoval pozoruhodným zájmem o tělesné aktivity; a z kuchyně se po desáté večer stával klub švábů. Slézali se skulinami v podlaze a prasklinami ve zdech a dováděli tím svým lehkovážným, neukázněným způsobem až do časného jitra.

Vůči krysám a myším Amenda nic nenamítala. Říkala, že je docela ráda pozoruje. Ovšem vůči švábům měla před-sudky. Proto se celá rozzářila, když jí má žena řekla, že nám MacShaughnassyho tetička dala naprosto spolehlivý recept na jejich likvidaci.

Nakoupili jsme potřebné přípravky, namíchali směs a rozmístili ji po domě. Brouci přišli a snědli ji. Vypadalo to, že jim chutná. Všechnu ji spořádali a očividně je kormoutilo, že jí není víc. Neumřeli však.

Sdělili jsme tyto skutečnosti MacShaughnassymu. Usmál se velmi potutelně, a hlubokým hlasem plným zlověstnosti nám řekl: „Jen ať jedí!“

Připadalo nám, že jde o jeden z těch pomalých, zákeř-ných jedů. Záškodníka nezabíjí ihned, avšak nabourává jeho tělesnou konstituci. Živočich den po dni chřadne a skomírá, přičemž není s to říci, co se s ním děje, až pak jednoho rána vstoupíme do kuchyně a najdeme ho na zemi chladného a ztuhlého.

Směsi jsme tedy vyrobili více, každou noc jsme ji nastra-žili a švábi z celé farnosti se na ni slézali jako na pivo. Noc co noc přicházeli v stále hojnějším počtu. Přiváděli s sebou všechny své známé a příbuzné. O celé věci se dozvěděli také cizí brouci – brouci z cizích domácností, co si na nás nemohli dělat pražádné nároky – a přicupitávali v celých hordách a naše šváby se o jed snažili okrást. Koncem týdne jsme do své kuchyně přilákali z širokého dalekého okolí každou breberku, která se dokázala udržet na nohou.

MacShaughnassy pravil, že je to tak správně. Vyčistí-me celou čtvrť na jeden záťah. Brouci pojídali návnadu bez přestávky už deset dní a on říkal, že konec nemůže být daleko. To jsem slyšel rád, protože jsem začínal mít pocit, že tato bezbřehá pohostinnost nám udělá díru do rozpočtu. Krmili jsme je pěkně drahým jedem, a jak je vidět, tak jim to svědčilo.

Sešli jsme dolů, abychom se podívali, jak se jim daří. MacShaughnassy měl za to, že vypadají divně, a byl toho názoru, že začínají tělesně chátrat. Pokud šlo o mě, mohu říci jenom tolik, že si jaktěživ nepřeji spatřit dav zdravěji vypadajících brouků.

Je pravda, že jeden toho večera opravdu umřel. Byl zpozorován, jak se snaží prchnout s nepřiměřeně velkým dílem jedu, a tři nebo čtyři další švábi se na něho zběsile vrhli a zabili ho.

Byl to však jediný, pokud jsem mohl soudit, jemuž MacShaughnassyho recept přivodil zkázu. Co se týče ostatních, ze směsi jen ztloustli a zbuclatěli. Některým se dokonce začala formovat pozoruhodná figura. Jejich počty jsme nakonec snížili za pomoci jakéhosi běžného přípravku z drogerie. Nicméně v domě se jich za přispění MacShaughnassyho jedu usadily takové spousty, že jejich konečná likvidace byla nyní již neproveditelná.

O MacShaughnassyho tetičce jsem poslední dobou už neslyšel. Možná si některý z MacShaughnassyho důvěrných přátel obstaral její adresu, přijel za ní a zavraždil ji. Je-li tomu tak, chtěl bych mu poděkovat.

Před nedávnem jsem se snažil MacShaughnassyho z jeho neblahé vášně týkající se udílení rad vyléčit tím, že jsem mu zopakoval velmi smutnou historku, kterou mi vyprávěl jistý pán, jehož jsem potkal v jednom vlaku na své cestě Amerikou. Cestoval jsem z Buffala do New Yorku a během dne mě najednou napadlo, že bych si cestu mohl zpříjemnit, kdybych z vlaku vystoupil v Albany a zbytek vzdálenosti urazil po vodě. Nevěděl jsem však, jak loď jezdí, a neměl jsem u sebe ani průvodce. Rozhlédl jsem se, jestli by mi náhodou nemohl někdo pomoci. U vedlejšího okna seděl mírumilovně vyhlížející postarší pán, který četl knihu, jejíž obálka mi byla dobře známá. Uznal jsem ho za inteligentního a oslovil ho.

„Promiňte mi, že vás ruším,“ řekl jsem a posadil se naproti němu, „ale mohl byste mi dát nějakou informaci ohledně lodní dopravy mezi Albany a New Yorkem?“

„Inu,“ odpověděl a vzhlédl s příjemným úsměvem, „jezdí tam celkem tři linky. Je to Heggartyova linka, ale ti jezdí jenom do Catskillu. Pak tam jsou poughkeepsijské lodě, které jezdí obden. Nebo pak to, co my nazýváme průplavní loď.“

„Ach tak,“ já na to. „No a kterou byste mi mohl doporučit?“

S výkřikem se vymrštil na nohy a stál přede mnou s tak rozezlým výrazem v očích, že jsem v nich četl smrt.

„Ty lotře!“ zasyčel slovy stěží ovládané zuřivosti. „Tak o to ti tedy jde, co? Tady máš něco, s čím budeš potřebovat poradit,“ a vytasil šestiranný revolver.

Ranilo mě to. A také jsem měl pocit, že pokud by měl náš rozhovor pokračovat, mohl bych se cítit být raněn ještě více. Zanechal jsem ho tam tedy beze slůvka rozloučení a přesunul se na opačný konec vagonu, kde jsem se posadil mezi korpulentní dámu a dveře.

Stále jsem přemítal o tomto incidentu, když jsem zvedl zrak a spatřil jsem onoho postaršího pána, jak se ke mně blíží. Vstal jsem a položil ruku na kliku. Nesměl mě překvapit nepřipraveného. On se však konejšivě pousmál a napřáhl ke mně ruku.

„Napadlo mě,“ řekl, „že jsem se možná před chvilkou zachoval poněkud hrubě. Kdybyste dovolil, rád bych vám to vysvětlil. Myslím, že až si vyslechnete můj příběh, vše pochopíte a odpustíte mi.“

Něco v jeho chování ve mně vzbuzovalo důvěru. Našli jsme si klidné místo v kuřáckém voze. Já jsem si dal whisky s citronem a on si objednal jakousi zvláštní směsici vlastní receptury. Potom jsme si zapálili doutníky a on se pustil do vyprávění.

„Před třiceti lety,“ řekl, „jsem byl mladý muž se zdravou sebedůvěrou a s touhou činit druhým jen dobro. Nepova-

žoval jsem se za génia. Dokonce jsem se nepovažoval ani za nikterak výjimečně inteligentního či nadaného. Ale zdálo se mi – a čím více jsem si všímal počínání svých bližních, tím víc ve mně toto zdání sílilo – že jsem obdařen do nezvyklé a pozoruhodné míry prostým a praktickým selským rozumem. S tímto vědomím jsem napsal malou příručku, kterou jsem pojmenoval *Jak být šťastný, bohatý a moudrý*, a vydal jsem ji na vlastní náklady. Netoužil jsem po zbohatnutí. Jen jsem chtěl být lidem prospěšný.

Kniha nezpůsobila takový rozruch, jak jsem předpokládal. Prodalo se nějakých dvě stě tři sta výtisků a pak prodej prakticky ustal.

Přiznávám, že jsem byl zpočátku zklamán. Ale za nějakou dobu jsem došel k závěru, že nechtějí-li se lidé řídit mými radami, je to spíše k jejich škodě než k mé a celou záležitost jsem pustil z hlavy.

Jednoho rána, asi dvanáct měsíců nato, jsem seděl ve své pracovně, když za mnou přišel sluha a oznámil mi, že dole se nachází muž, který by mě velmi rád navštívil.

Požádal jsem ho, aby ho poslal nahoru, a muž vzápětí dorazil.

Byl to prostý člověk, ale měl otevřenou, bystrou tvář a choval se nadmíru uctivě. Pokynul jsem mu, aby se posadil. Vybral si židli a posadil se skoro až na samý okraj.

„Doufám, že mi odpustíte tento vpád, pane,“ spustil rozvážně, přičemž si celou dobu mnul klobouk; „ale ujel jsem více než dvě stě mil, abych vás mohl navštívit.“

Vyjádril jsem své potěšení a on pokračoval: „Bylo mi řečeno, že vy jste ten pán, co napsal tu malou knížečku *Jak být šťastný, bohatý a moudrý*.“

Všechny tyto položky pomalu vypočítal a s láskou se u každé pozastavil. Přítakal jsem.

„Víte, pane, je to krásná kniha,“ pokračoval. „Já nejsem z těch, co mají vlastní rozum – nemám ho ani za mák –, ale vím toho aspoň tolik, že poznám, kdo ho má; a když jsem

tak četl tu knížečku, říkám si, Josiahu Hackette (tak se jmenuji, pane), až nebudeš vědět na čem jsi, nelámej si nic tu svou pitomou hlavu, která ti stejně řekne jenom nesmysly; běž za tím pánem, který tu knížku napsal, a požádej ho o radu. Je to laskavý pán, což musí každý uznat, a on ti ji dá; a až ji získáš, pusť se do toho plnou parou, pro nic se nezastavuj, protože on už ví, co je pro tebe dobré, stejně jako ví, co je dobré pro všechny ostatní. To jsem si teda řekl, pane; a proto tu teď i jsem.'

Odmlčel se a otřel si čelo zeleným bavlněným kapesníkem. Vyzval jsem ho, aby pokračoval.

Vyšlo najevo, že tento dobrý muž se chce oženit, ale nedokázal se rozhodnout, *koho* si to vlastně chce vzít. Měl spádno – tak to vyjádřil – na dvě mladé ženy a ony, jak se domníval, mu jeho pozornost oplácely více, než je obvyklé. Jeho potíží spočívala v rozhodnutí, která z těch dvou – obě byly výtečné a pozoruhodné mladé osoby – by ho doplnila jako ideální manželka. První z nich, Julianu, jedinou dceru námořního kapitána na odpočinku, popsal jako půvabnou dívku. Druhá, Hannah, byla starší a veskrze zralejší žena. Byla nejstarší z celého širokého potomstva. Její otec, jak mi bylo sděleno, byl bohabojný muž, jemuž se dařilo dobře v dřevařské živnosti. Požádal mě, kterou z nich bych mu mohl doporučit, aby pojal za ženu.

Byl jsem polichocen. Který člověk na mém místě by nebyl? Tento Josiah Hackett přijel z velké dáli, aby si vyslechl mé moudré stanovisko. Byl ochoten – ba co dím, dychtiv – svěřit své celoživotní štěstí mému úsudku. Nechoval jsem žádné pochyby o tom, že tak učinil naprosto správně. Vždy jsem měl za to, že volba manželky je věcí, jež si vyžaduje chladného, nezaujatého soudu, kterého není schopen žádný snoubenec. V tomto případě bych neváhal nabídnout radu i tomu nejmoudřejšímu muži. Cítil jsem, že u tohoto chudého, prostomyslného chlapíka by odmítnutí hraničilo s krutostí.